

**Jõgeva Maavalitsus
majandusarengu osakond**

Jõgeva maakonnaplaneeringu teemaplaneering

**“Asustust ja maakasutust suunavad
keskkonnatingimused”**

**Jõgeva
2004**

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Üldosa.....	4
1.1. Põhimõtted ja suundumused keskkonna kasutustingimuste kujundamisel.....	4
1.2. Visioon 2013.....	5
1.3. Roheline võrgustik.....	6
1.3.1. Üldist.....	6
1.3.2. Rohelise võrgustiku moodustamise põhialused	6
1.4. Väärtuslikud maastikud	9
1.4.1. Üldist.....	9
1.4.2. Väärtuslike maastike kaitse ja hoolduse põhimõtted	10
2. Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused	11
2.1. Keskkonnatingimuste paiknemine	11
2.1.1. Rohelise võrgustiku paiknemine.....	11
2.1.2. Väärtuslike maastike paiknemine ja nimekiri.....	13
2.1.3. Kõrge viljelusväärtusega põllumaad.....	20
2.2. Kasutustingimused.....	21
2.2.1. Konfliktikohad ja -juhud.....	25
2.3. Rakendusvahendid	26
2.4. Rakenduskava	26
Lisad:.....	27

Sissejuhatus

Jõgevamaa teemaplaneering “Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused” tugineb eelkõige järgmistele üldisematele planeeringutele: üleriigilisele planeeringule Eesti 2010 ja olemasolevale maakonnaplaneeringule (kehtestatud 1999.a).

Eesti 2010 on ruumilise arengu suundumusi ja võimalusi näitav planeering, mis muuhulgas seab oluliseks sihiks looduskeskkonna hea seisundi säilitamise ja parandamise ning Eesti asustussüsteemi- ja maastikustruktuuri väärtuste säilitamise ja edasiarendamise. Looduskeskkonna hea seisund on Eesti ruumilise korralduse, asustuse, maakasutuse, transpordi, energeetika ja kogu majanduse arengu üks oluline baastingimus. Eesti 2010 lähtub arusaamast, et ajalooliselt väljakujunenud asustussüsteem ja maastikustruktuur on Eesti kultuuri ja ajaloolise järjepidevuse üks olulisi väljendusi ning rahvuslikku identiteeti ja keskkonnakvaliteeti kindlustav tegur.

Eesti Vabariigi Valitsuse 1999. aasta korralduse nr 763-k alusel ja maavanema korraldusega 16. november 2000. nr 200, algatati maakonna teemaplaneering “**Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused**”. Keskkonnatingimuste konkretiseerimiseks ja määratlemiseks käsitleti kahte alateemat - “Roheline võrgustik” ja “Väärtuslikud maastikud”. Nii “Roheline võrgustik” kui ka “Väärtuslikud maastikud” on teemaplaneeringu lõppsünteesi põhilisteks lähtematerjalideks.

Teemaplaneeringu üheks olulisemaks eesmärgiks on loodus- ja keskkonnakaitseliselt põhjendatuma ruumstruktuuri tagamine. Samuti eelduste loomine maakonna tasakaalustatud ja jätkusuutlikuks arenguks.

Käesolev Jõgeva maakonnaplaneeringu teemaplaneering täiendab ja täpsustab kehtivat maakonnaplaneeringut.

Maakonna tasandi planeering on aluseks järgmise tasandi planeeringutele, so kohaliku omavalitsuse üldplaneeringutele. Selline planeeringute hierarhia võimaldab põhjendatud vajaduste korral muuta ja täiendada maakonnatasandi planeeringuid omavalitsuste üldplaneeringute kaudu.

1. Üldosa

Käesoleva teemaplaneeringu ülesandeks on suunata asustust ja maakasutust lähtudes keskkonnaseisundist ja inimeste põhjendatud vajadustest selliselt, et säiliks looduslik ja maastikuline mitmekesisus.

Asustust ja maakasutust suunavate keskkonnatingimuste määratlemine toimus kahe suurema teguritekompleksi alusel, milledeks on Roheline võrgustik ja Väärtuslikud maastikud. Mõlemad kompleksid loovad oma eripärast tulenevalt tingimused asustuse ja maakasutuse edasiseks käsitlemiseks.

Roheline võrgustik on oluliseks aluseks maakonna territooriumi kasutust suunavate ja mõjutavate arengute kavandamisele, võimaldades seeläbi tagada loodusliku mitmekesisuse ja looduslike protsesside säilimise.

Väärtuslike maastike kontseptsiooni kasutatakse Jõgevamaa kultuurmaastiku käsitlemiseks ja väärtustamiseks. Väärtuslikud maastikud on aluseks maastike mitmekesisuse säilitamisel.

1.1. Põhimõtted ja suundumused keskkonna kasutustingimuste kujundamisel

Keskkonna kasutustingimuste kujundamisel (sealhulgas maakonna territooriumi kasutamisel) lähtutakse järgnevatest põhimõtetest ja suundumustest.

Maakonna loodusressursside jätkusuutlik kasutamine (majandamine)

Loodusressursse kasutatakse sellises mahus ja viisil, mis tagab nende võimalikult pikaajalise jätkumise

Looduskeskkonna säilitamine

Looduskeskkonda säilitatakse eelkõige seni inimtegevusest oluliselt mõjutamata aladel

Rohelise võrgustiku toimimine aitab tagada looduskeskkonna ja seal toimuvate protsesside säilimise

Rohelise võrgustiku toimimise tagamine

Teemaplaneeringus kirjeldatud maa-alade intensiivsest kasutamisest väljajätmine aitab tagada rohelise võrgustiku toimimist

Rohelise võrgustikuna määratletud aladele ei laiene asustusalad ja intensiivne maakasutus

Vältima peab roheline võrgustiku tugialade (massiivide) killustumist
Toetama peab konflikte vähendavaid tegevusi

Kultuurmaastike hooldamine

Teadvustatakse pikaajaliselt kasutatud ja korrastatud/hooldatud maastike väärtust

1.2. Visioon 2013

Visiooni kujundamisel on lähtutud Jõgevamaa keskkonna seisundist, looduslike alade paiknemisest ning vajadusest kujundada keskkonnakaitseliselt põhjendatum ruumistruktuur.

Rohelise võrgustiku analüüs näitas, et konstrueeritud võrgustik on normaalselt toimiv ja sidus, hõlmates ~ 60% maakonna territooriumist.

Sellest lähtuvalt on visioon aastani 2013 järgmine:

- Aastal 2013 on Jõgevamaal säilinud tasakaal looduslike alade ja kultuurmaastike jaotumise vahel. Selle eelduseks on roheline võrgustiku säilitamine teemaplaneeringus määratletud ulatuses.

-Tänu teadlikule ja oskuslikule maastikuhoolduslikule tegevusele on suurenenud kultuurmaastike esteetiline korrastatus.

1.3. Roheline võrgustik

1.3.1. Üldist

Käesoleva teemaplaneeringuga kujundatakse loodusliku mitmekesisuse säilimise ja ökoloogiliste funktsioonide toimimise seisukohast tähtsatest aladest funktsionaalselt seotud võrgustik, mis võimaldaks vältida ökosüsteemide isolatsiooni sattumist ning aitaks planeeringualal kaasa loodusliku mitmekesisuse ja keskkonna üldise stabiilsuse säilimisele.

Roheline võrgustik parendab looduslikku mitmekesisust, tagab levikuvõimalusi ja –teid looduslike piirkondade vahel ning tugevdab eluslooduse ökoloogilist toimimist.

Rohelise võrgustiku põhimõtte rakendamine planeerimises võimaldab esile tõsta, väärtustada ja sihipäraselt kasutusele võtta looduslike alade laias mõttes keskkondakujundava mõju. Tekivad täiendavad võimalused ruumiliselt tasakaalustada ühiskonna loodustkahjustavaid mõjusid, paranevad võimalused ökoloogiliselt kõrge väärtusega elukeskkonna kujundamiseks (EESTI 2010).

1.3.2. Rohelise võrgustiku moodustamise põhialused

Roheline võrgustik on loodusliku mitmekesisuse säilitamiseks kavandatud looduslike ja pool-looduslike alade seostatult toimiv süsteem. Rohelise võrgustiku olemasolu tagab terviklikuma ja põhjendatuma ruumistruktuuri kujunemise.

Roheline võrgustik moodustati piirkonna looduslikest või looduslähedastest, ekstsensivalt kasutatavatest aladest. Alusandmestikuna kasutati CORINE maakatte andmebaasi, mille maakattetüüpide klassifikatsioon võimaldas piisava täpsusega käsitleda looduslike ja poollooduslike alasid. Välistavate aladena arvestati olemasolevat asustust, infrastruktuuri objekte ja intensiivselt kasutatavaid põllumaid. Samuti tugineti loodus- ja keskkonnakaitselistele väärtuskriteeriumitele, erinevatele inventuuridele, rändekoridoride paiknemisele jne.

Tugialad ja koridorid on tähtsuse alusel jaotatud kolme tasandisse: riikliku, maakondliku ja kohaliku tähtsusega aladeks. Rohelise võrgustiku selline jaotus tuleneb üleriigilise planeeringuga EESTI 2010 määratletud Rohelise Võrgustiku (rahvusvahelise ja rahvusliku tähtsusega ning mikrovõrgustiku tasand) täpsustamisest ja täiendamisest.

Piirkonnas kavandatavate tugialasid ja rohelisi koridore mõjutavate tegevuste planeerimisel tuleb esmajärjekorras arvestada suurema tähtsusega aladega ning tegeleda nende toimimiseks vajalike meetmete väljatöötamise ja rakendamisega.

Maakonna teemaplaneeringus on roheline võrgustiku elementide (tugialade pindala, ribastruktuuride laius) hierarhia tasandid ja kriteeriumid esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Võrgustiku elementide tasandid ja kriteeriumid

Rohelise võrgustiku tasand	Vaadeldava tugiala läbimõõt	Ribastruktuuride läbimõõt	Tugiala (koridori) indeks	Eesti 2010 tasand
Riigi	25... 50 km	10...20 km	T1 (K1)	Rahvusvaheline tasand
Piirkondlik	5...25 km	2...10 km	T2 (K2)	Rahvuslik tasand
Kohalik	1...5km	300...2000m	T3 (K3)	Mikrotasand

Roheline võrgustik koosneb järgnevatest planeerimislikest elementidest: tugialad ja koridorid.

Tugialad

Tugialadel põhineb roheline võrgustiku toimimine. Need on liikide leviku ja populatsioonidünaamika seisukohalt tähtsad alad. Tugialad on laiaulatuslikud, kompaktsed, vähe häiritud, loodusliku mitmekesisuse seisukohast olulised (hea maa- ja metsakasutusega) metsa- ja soolad. Kaitsealuste liikide ja kaitsealade olemasolu mitmekesistab ning annab aladele lisaväärtust (loob tugialasid).

Tugialadel on vastunäidustatud püsiv ja pikaajaline loomade elutegevust (liikumist) takistav tegevus.

Tugialade vahele püütakse kujundada ekstensiivse kasutusega ühendusalad ehk koridorid.

Koridorid

Koridorid toetavad tugialade toimimist, ühendades need terviklikuks ja toimivaks võrgustikuks. Koridorid tagavad aine- ja energiaringluse tugialade vahel ning moodustavad samuti levikuteid või juhu- ja tugiteid loomade liikumiseks ühelt tugialalt teisele. Koridorid on vahelduva laiusega looduslike alade ribastruktuurid või nn metsa-põllu ketid (üleminekualad), jõed ja suuremate põldude piirkonnas olevad loodusliku taimkattega saarekesed.

Koridorid võivad sisaldada madalama tasandi tugialasid.

Koridoride erinevad vormid:

- pidevad lineaarsed vormid; alad, mis on kujundatud vöönditena, ühendamaks tuumalasi;
- "astmelauad", millel pole struktuurset jätkuvust, kuid mis säilitavad ja hoiavad funktsionaalset jätkuvust;

Tugialad ja koridorid määravad planeerimislike elementidena üldised kasutustingimused ja alad, kuhu asustuse laienemine ja kus maakasutuse intensiivistumine on vastunäidustatud.

Rohelise võrgustiku aladel on prioriteediks väärtuslike metsa- ja soolade säilitamine, erinevate liikide ja elupaikade hoid ning võrgustiku alade jätkusuutlik kasutamine.

1.4. Väärtuslikud maastikud

1.4.1. Üldist

Teemaplaneeringus määratletud väärtuslikud maastikud hõlmavad valdavalt nn kultuurmaastikku - kohti, kus inimene on elanud ja maad harinud juba väga kaua aega. Sellised maastikud on kohaliku maakultuuri üheks ilmestajaks ja edasikandjaks. Sellest tulenevalt on oluline selliseid maastikke väärtustada ja neid hooldada.

Jõgevamaal paiknevad kaks olulist maastikulist kompleksi – Vooremaa maastikurajoon (nn Suur Vooremaa) ning Peipsi järv ja rannik, mida käsitletakse väärtuslike maastikena üldisemas tähenduses.

Mõlemad on olulised piirkonnad, mis nende suuruselt ja omapäraselt tulenevalt vajavad tähtsustamist ja edaspidist terviklikku käsitlemist.

Vooremaa omapära ja väärtus seisneb eelkõige selle pinnavormide kujus, paiknemises ja suuruses, samuti maastikku ilmestavates veekogudes ja pikaajalises maakasutuses. Peipsi ranniku omapära ja väärtus seisneb eelkõige ajalooliselt väljakujunenud asustusstruktuuris ning järve ja ranniku tähtsuses loodusliku mitmekesisuse seisukohalt.

Teemaplaneeringus määratletud väärtuslike maastike kirjeldamisel ja hindamisel lähtuti järgmistest kriteeriumitest:

1. *kultuurilis-ajaloolised*:
  - a. ajaloo "kontsentraat" – kohad, kus tihedalt üksteise kõrval leidub jälgi nii mõisaajast, Eesti iseseisvusajast, kolhoosiajast kui varasematestki aegadest;
  - b. ühe ajajärgu maakasutus, asustus – nt. taluaegsed hajakülad;
  - c. üksikobjektide kogum – ühel alal on koos mitmed juba kaitse all olevad objektid;
  - d. assotsiatiivsed – seotud mõne tuntud kultuuritegelase elukohaga või on vastavat maastikku kujutatud tuntud maalidel, kirjandusteostes; seal on tegutsenud Kalevipoeg jne;
2. *esteetilised*: lihtsalt ilusad vaated;
3. *looduslikud*: säilinud on looduslik mitmekesisus, haruldased liigid ning kooslused;
4. *rekreatsioonilised*: puhkust võimaldavad alad; kus saab või on juba arendatud turismi, nii väliskülaliste kui kohalike jaoks;
5. *identiteediväärtus* ehk väärtus kohalike jaoks: paigad, mida hindavad kohalikud ise; kõigile tuntud nn. turismiobjektid, muuseumid, kirikud, lossivaremed. Samuti

vähem tuntud paigad, mis on olulised kohalikele elanikele - kiigemäed, peoplatsid jne.

Kriteeriumidest tulenevalt jaotati maastikud kahte väärtusklassi: esimene klass - kõige väärtuslikumad, maakondliku tähtsusega; teine klass - piirkondliku tähtsusega maastikud.

Väärtuslike maastike kohta koostatakse maastikuhoolduskavad, milles täpsustatakse ja kirjeldatakse alade hooldussoovitused.

1.4.2. Väärtuslike maastike kaitse ja hoolduse põhimõtted

Maastike kaitse ja hoolduse põhimõtted aitavad säilitada maastike kultuurilis-ajaloolisi, esteetilisi, looduslikke, rekreatsioonilisi ja identiteediväärtusi; kujundades aluse edasiste tegevuste kavandamisele ja teostamisele.

- säilitada traditsioonilisi kultuurimaastiku elemente, struktuure ja maakasutust; vajadusel ja võimalusel neid taastada;

- säilitada põllumajandusmaastiku avatust ja vaateid väärtuslikele elementidele, eriti üldkasutatavate teede ääres;

- sobitada uusi objekte (hooneid, rajatisi) ja maakasutust vanaga nii, et ei tekiks häirivat ebakõla ning et ei rikutaks pöördumatult neid väärtusi, mille pärast maastik välja valiti;

- säilitada kultuurimaastikus looduslikke alasid;

- hooldada ja korraldada intensiivselt kasutatavaid puhkealasid nii, et nende väärtus külastajate suure arvu tõttu ei kannataks;

- maastikuhoolduskavad aitavad täpsustada ja säilitada maastike väärtusi

Maastiku elemendid, avatuna hoitavad kohad ja ilusad vaated, samuti tegevused nende säilitamiseks ja hooldamiseks tuleb määratleda ning täpsustada maastikuhoolduskavades.

Vooremaal on oluline tagada:

- ainulaadse maastikurajooni pinnavormide (voorte) säilitamine;

- maastiku küllaldane avatus ja vaadete olemasolu;

- järvede loodussõbralik majandamine.

2. Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused

Määratletud keskkonnatingimused suunavad territooriumi edasist kasutust ning on aluseks kasutustingimuste seadmisel, mida täpsustatakse järgmise tasandi planeeringutes.

2.1. Keskkonnatingimuste paiknemine

Lähtudes keskkonnatingimuste paiknemisest ja iseloomust, kujundatakse territooriumi edasised kasutuspõhimõtted ja –tingimused.

Keskkonnatingimuste paiknemine on näidatud teemaplaneeringu koondkaardil. Kaardile kantud roheline võrgustiku piirid on antud üldistusastmega, st need ei järgi täpselt looduslike alade piirjooni. Rohelise võrgustiku paiknemine kuulub täpsustamisele üldplaneeringutes vähemalt teemaplaneeringu kaardil toodud ulatuses. Vajalik on roheline võrgustiku paiknemise täpsustamine kohalikul tasandil (eriti Vooremaa kesk- ja lõunaosas, Põltsamaa piirkonnas).

2.1.1. Rohelise võrgustiku paiknemine

Rohelise võrgustiku paiknemine on näidatud teemaplaneeringu koondkaardil (vt Lisad).

Riikliku tähtsusega tugialad (T1): (3)

- (1) Alutaguse, Ülem-Pedja tugiala (Jõgeva vald, Torma vald)
- (2) Alam-Pedja tugiala (Puurmani vald, Põltsamaa vald)
- (3) Endla tugiala (Pajusi vald, Jõgeva vald)

Piirkondliku tähtsusega tugialad (T2): (10)

- (4) Oonurme tugiala (Jõgeva vald)
- (5) Kassinurme - Tammiku tugiala (Jõgeva, Palamuse, Tabivere vald)
- (6) Vägari - Tõrenurme tugiala (Pajusi, Põltsamaa, Puurmani vald)
- (7) Altnurga - Koogi tugiala (Puurmani, Tabivere vald)
- (8) Kõnnu – Murru - Tarakvere tugiala (Torma, Kasepää, Saare vald)
- (9) Kaiu - Sõõru tugiala (Saare, Pala, Tabivere vald)
- (10) Kauru tugiala (Pajusi vald)
- (11) Perametsa - Omedu tugiala (Pala, Kasepää vald)
- (12) Võtikvere tugiala (Torma vald)
- (13) Nõmavere - Soosaare tugiala (Põltsamaa vald)

Kohaliku tähtsusega tugialad (T3) (25)

- (14) Tapiku tugiala (Pajusi vald)
- (15) Kaavere tugiala (Põltsamaa, Pajusi vald)
- (16) Sortsi tugiala (Palamuse vald)
- (17) Paduvere tugiala (Jõgeva vald)
- (18) Näduvere - Rassiku tugiala (Torma vald)
- (19) Tõreda - Lilastvere tugiala (Torma vald)
- (20) Võduvere - Vilina tugiala (Jõgeva vald)
- (21) Kivijärve tugiala (Jõgeva vald)
- (22) Kuremaa - Järvepera tugiala (Palamuse, Jõgeva vald)
- (23) Puiatu - Kiigevere tugiala (Põltsamaa vald)
- (24) Adaverest edelas asuv tugiala (Põltsamaa vald)
- (25) Nurga tugiala (Pajusi vald)
- (26) Neanurme tugiala (Põltsamaa vald)
- (27) Väike-Kamari tugiala (Põltsamaa vald)
- (28) Rõstla (Kangrussaare) tugiala (Põltsamaa vald)
- (29) Saadjärve (Tabivere vald)
- (30) Varbevere tugiala (Palamuse vald)
- (31) Rääbise - Jaama tugiala (Torma, Saare vald)
- (32) Alastvere tugiala (Põltsamaa, Pajusi vald)
- (33) Vägeva tugiala (Jõgeva vald)
- (34) Siimusti - Härjanurme tugiala (Jõgeva vald)
- (35) Jõune tugiala (Puurmani vald)
- (36) Kõrvemetsa (Jõemetsa) tugiala (Torma vald)
- (37) Saarjärve tugiala (Saare vald)
- (38) Imukvere - Tuulavere tugiala (Palamuse, Saare, Torma vald)

Rohelise võrgustiku koridoride paiknemine ja ulatus on näidatud teemaplaneeringu koondkaardil (vt Lisad).

2.1.2. Väärtuslike maastike paiknemine ja nimekiri

Hindamise käigus määratletud väärtuslikud maastikud on jagatud kahte väärtusklassi. Maakondliku tähtsusega maastikel on hindamise aluseks olnud väärtuseid rohkem ja need on paremini säilinud.

Üldisemas tähenduses mõistetakse väärtuslike maastikena ka Vooremaad ning Peipsi järve ja rannikut. Neid piirkondi on otstarbekas käsitleda tervikuna.

Maakondliku tähtsusega maastikud:

Kasutatud lühendite tähendused:

LK – looduskaitsealune objekt

arheol – arheoloogiamälestis

ajal – ajaloomälestis

arh – arhitektuurimälestis

(ID 1) Tooma, Endla looduskaitseala – Tooma küla on säilitanud oma sajandialguse struktuuri ning on kohalike poolt kenasti hooldatud. Küla jääb Endla looduskaitseala sissesõidu teele ning seetõttu on Tooma väravaks Endla looduskaitsealale. Endla looduskaitsealal on Eesti esinduslikumaid rabakomplekse, kus on olemas ka õpperada.

Väärtused: kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus), esteetiline, rekreatsiooniline.

(ID 2) Laiuse, Laiuse voo, Vilina, Mäealuse, Alavere – Laiuse voo on Vooremaa ja kogu Eesti suurim voo (absoluutne kõrgus 144 m), kust avaneb mitmes suunas maalilisi vaateid. Voore lael, Laiuse alevikus asub Püha Jüri kirik, mis on ehitatud 14. saj. Kiriku pargis kasvab hiigelpärn nn Kuningapärn e Kaarli pärn (ü=4,2 m, k=25 m), mida rahvas peab Karl XII poolt istutatuks. Alevikust edelas, Mäealusel asub rahvapärimestega seotud Siniallikas. Laiuse alevikust edelas ja lõunas asuvad kolm küla: Mäealuse, Vilina ja Alavere on säilitanud 20. saj alguse külastruktuuri. Põllud on haritud ja külad korras. Esteetilist naudingut pakub nii omadele kui ka võõrastele kogupikkuses Laiuse Kuremaa teelõik.

Objektid:

Siniallikas (LK)

Laiuse park (LK)

Kaarli pärn (LK)

Tamm (LK)

Vilina linnamägi (arheol)

Kuremaa pargi juurde kuuluv allee (LK)

Väärtused: kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus, üksikobjektide kogum, assotsiatiivsed), esteetilisus, looduslikkus, rekreatiivsus, identiteediväärtus.

(ID 3) Kassinurme linnamägi, Patjala, Kalevi – Üks kaunimaid puhkepaiku. Kassinurme ehk Patjala Kalevipoja säng on linnamägi I at teisest poolest ja II at algusest. Kõrgendiku mõlemas otsas on umbes 5 m kõrgune vall. Linnamäe suhteline kõrgus on 55 meetrit. Lähedal ümmargune lohk - Kalevipoja silmapesukauss, millest vesi kunagi ei kao. Seal edelas on Kalevipoja lingukivi, lõunas kultusekivi I at ema. Linnamäest kagus kunagise püha hiie jäänused ja kultusekoht, kus praegu seisab paar puust skulptuuri. Linnamäega on seotud palju Kalevipoja muistendeid – seal niitnud ta heina ja pesnud silmi. Turistidele ja muidu huvilistele on loodud õpperada. Lisaks avaneb mäelt avar ja meeldejääv vaade lääne suunas Pedja jõe orule. Patjala külas on säilinud vana asustusstruktuur, põllud haritud.

Objektid:

Kassinurme linnamägi (arheol)
kultusekivid (arheol) I a.t. ema
asulakoht (ajal)
Patjala külakalmistu (ajal)

Väärtused: kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus, üksikobjektide kogum, assotsiatiivsed), esteetilisus, looduslikkus, rekreatiivsus, identiteediväärtus.

(ID 4) Palamuse, Änkküla, Luua - Palamuse Püha Bartholomeuse kirik on Mandri-Eesti vanim kirikuaiaga kivist kirik (1234). Pargis asub u 250 aastane tamm ümbermõõduga 3,75 m. Samas kõrval Amme jõe ääres asub Palamuse vana koolimaja. Änkküla, mis jääb Palamusest loodesse, Kuremaa järve lõunakaldale, on väärtuslik oma asustuse poolest: säilinud on sajandialguse talustruktuur ja maakasutus.

Objektid:

Palamuse park (LK)
Palamuse kirik (arh)
Kihelkonnakooli hoone (muuseum)
Luua mõis ja park

Väärtused: kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus, üksikobjektide kogum, assotsiatiivsed), rekreatsiionilised, identiteediväärtus, esteetiline.

(ID 5) Elistvere - Elistvere mõis on vanemaid mõisaid Põhja-Tartumaal. Esmakordselt mainitud 1355. Keskajast on teada vesiveski ja telliselööv. Uusaegne ansambel ehitati välja 18. sajandil von Stackelbergide ajal. 28 hoonega mõisakompleksist on säilinud ait ja küün. Park (17,3 ha) rajati 18. sajandil, on inglise stiilis. Koosnes kahest osast, mis asuvad Juula-Elistvere maanteest läänes ja idas. Pargi idapoolses osas asub põline tammeallee ning lääneosas on looduse õpperada (1,5 km). Elistvere loomapargis eksponeeritakse kodumaiseid ja meil varem esinenud metsloomi võimalikult looduslähedastes tingimustes.

Objektid:

Elistvere parkmets
Elistvere mõis (arh)
Elistvere loomapark
kultusekivi (arheol) I a.t. esimene pool

Väärtused: kultuurilis-ajaloolised (ajaloo "konsentraat", üksikobjektide kogum), looduslikkus, rekreatsioonilised, identiteediväärtus.

(ID 6) Ranna, Kodavere – Kodavere külas asub Püha Mihkli kirik (ehitatud 18. saj, õnnistati 1777), mille juurde viib kaunis puistee. Peipsi järve äärne kalmistu ja sealne puistu. Ranna külas Rannamõisa e Tuhandeaastane tamm.

Objektid:

Rannamõisa tamm (lk)
Kodavere Püha Mihkli kirik (arh)
Kodavere kalmistu (ajal)
Asulakoht (ajal)

Väärtused: kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus, üksikobjektide kogum), rekreatsioonilised, identiteediväärtus.

(ID 7) Raja, Kükita, Tiheda – Eesti kultuurist suhteliselt puutumatusena püsinud Vene vanausuliste tänavkülad ja vanausuliste klooster.

Objektid:

Vanausuliste palvela kellatorn (arh)

Väärtused: kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus), rekreatsioonilised, identiteediväärtus.

(ID 8) Saarejärve – Saare järv (27 ha) ja seda ümbritsevad metsad. Järve ääres parkmets, kus asub Mannteuffeli perekonna matusepaik. Järve äärest viib pärna allée omaaegsete mõisahoonete juurde. Mõisahoonetest on säilinud võimsad seitsme kaaravaga aidad ja tallid. Saare mõisapark on enam-vähem säilitanud 18. saj. alguses antud äärmiselt range korrapärase geomeetrilise kompositsiooni. Pargis korraldatakse rahvalikke üritusi (nt jaanituli, laadad). Saarejärve külas väike lõik munakivisillutisega teed. Avatud on koduloomapark. Ürdiaed. Saare järve ümbritsevas metsas asub kaks looduse õpperada (1,5 ja 6 km).

Objektid:

Saarejärve park koos puisteedega (LK)
Saare mõisa ait, valitsejamaja, tall-tõllakuur (arh)

Väärtused: kultuurilis-ajaloolised (ajaloo "konsentraat", assotsiatiivsed), esteetilised, looduslikkus, rekreatsioonilised, identiteediväärtus.

(ID 9) Sadala, Reastvere, Leedi, Kodismaa – Põhja-Vooremaa üks ilusamaid alasid. Sadala ilus ja hoolitsetud alevik. Asula V-kujuline teede hargnemiskoht näha juba Mellini "Liivimaa atlases" (1798). Reastvere linnamägi (Kalevipoja säng), mis arvatavasti on pelgupaiklinnus II a.t. algusest. Linnus on suhteliselt väike - pikkus 60 m ja laius keskosas 10 m, mõlemas otsas kerkivad kuni 3 m kõrgused vallid. Reastverest avaneb vaade Pandivere kõrgustikule (Emumäele). Vaade jätkub sõites Leedi poole (avarus, haritud põllud, taamal mets). Looduslikult ilus ning küla funktsioneerib. Maastikus nõukogude laudakompleksi jäänused. Leedilt vaade Laiuse voorele. Kodismaa on ilus, korras, funktsioneeriv küla Leedi külje all.

Objektid:

Külakalmistu "Kalmamägi" (arheol)
Reastvere linnamägi (LK)
Leedi põlispuude grupp (LK)
Maa-alune kalmistu (arheol)
Kultusekivi (arheol), 10 lohku

Väärtused: kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus üksikobjektide kogum, assotsiatiivsed), esteetilised.

(ID 10) Iravere, Sätsuvere – Iravere küla on funktsioneeriv ridaküla, kus majad jäävad ühele ja põllud teisele poole külateed. Heakorrast peetakse lugu. Sätsuvere küla põhjaosa moodustab sellele sujuva jätku.

Objektid:

Asulakoht (arheol)

Väärtused: kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus), esteetilised

(ID 11) Toovere – Toovere on ajalooline, korras, funktsioneeriv ridaküla, kus põllud jäävad ühele ja majad teisele poole teed. Toovere küla põllul Palamuse-Järveotsa-Kuremaa tee ääres kivikalme "Kivimägi". Toovere küla ja kivikalme situatsiooniplaan peegeldab vanema rauaaja asustuskompleksi paiknemist: asula voore alumisel veerul soise rohumaa või järve ääres, selle taga põllud ja põldude tagumises otsas kalmed.

Objektid:

Kivikalme (arheol)
Asulakoht (arheol)

Väärtused: kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus).

(ID 12) Võtikvere – Põhiväärtuseks on küla väärtustamine kohalike elanike poolt, nende initsiatiiv küla korrashoiul. Küla põhjapoolses osas on säilinud sajandialguse asustusstruktuur. Jürisaare talus väike muuseum, taluümbrust püütud disainida mõisa eeskujul. Lehiseallee talu juurde, ringkraav, saarekesel lehtla-majake, eemal suveköök ja lõkkeasse. Küla elab.

Lõuna pool korras tiigiga mõisapark, mis on kohalikele oluline ürituste korraldamise koht. Pargis legendiga seotud "musukivi". Samas kiik, lõkkekoht. Asulas nõukogudeaegne laudakompleks. Võtikvere on tuntud kui raamatuküla.

Väärtused: kultuurilis-ajaloolised (ajaloo konsentraat), rekreatsioonilised, identiteediväärtus.

(ID 13) Põltsamaa, Võhmanõmme – väärtuslik on eelkõige Põltsamaa kesklinn oma hoolitsetud parkide, 18. saj ehitatud lossi ja 14.-18. saj pärineva ordulinnuse varemetega. Põltsamaal on veel 2 kirikut, rosaarium, muuseum. Põltsamaa külje all Võhmanõmme külas on K.A. Hermanni sünnikoht.

Objektid:

Põltsamaa loss ja ordulinnuse varemed (ajal)

Põltsamaa kirik (ajal) (1751)
Põltsamaa vene kirik
Põltsamaa muuseum
Põltsamaa linnapark (LK)
Põltsamaa Lillemetsa park (LK)
Põltsamaa keskkooli park (LK)
Põltsamaa pastoraadi park (LK)
Põltsamaa lossimetsa park (LK)
Põltsamaa sõpruse park (LK)
K.A. Hermanni sünnikoht (ajal)

Väärtused: Kultuurilis-ajaloolised (ajaloo konsentraat, üksikobjektide kogum, assotsiatiivsed), rekreatsioonilised, identiteediväärtus.

Piirkondliku tähtsusega maastikud:

Suurem osa nendest maastikest on väärtuslikud selle poolest, et seal on säilinud vana, nõukogude ajale eelnenud talumaastik, neis paigus on suhteliselt vähe rakendatud maaparandust ning maaharimistest pole veel loobutud. On veel mida säilitada.

(ID 14) Rausi, Lilastvere, Muta, Näduvere – Piirkonna suurim väärtus on vana asustusstruktuur ja hooldatud põllumaa.

Väärtused: Kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus)

(ID 15) Tuimõisa – Vana asustusstruktuur ja hooldatud põllumaa.

Objektid:

Tuimõisa külakalmistu (ajal)
Vana asulakoht (arheol)

Väärtused: Kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus)

(ID 16) Võidivere – Vana asustusstruktuuriga ridaküla ja haritud põllud. Küla taga metsatukk.

Väärtused: Kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus)

(ID 17) Kivijärve – Külalast avaneb vaade Laiuse voorele. Hea oleks vaatetorn omapärase kujuga järvele. Külalast põlispuude grupp.

Objektid:

Kivijärve põlispuude grupp (LK)
Vana asulakoht (ajal)

Väärtused: Kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus), esteetilised.
Soovitused: Kolhoosiaegsete hoonete korrastamine, lagunenuid hoonete ja mittekasutatavate siloaukude likvideerimine. Pargi korrastamine.

(ID 18) Kärde - Kärde rahumajakeses sõlmiti 21. juunil 1661. a. rahuleping Rootsi ja Venemaa vahel. Rahukraav. Mäe otsas rändrahn preili Stackelbergi nimega. Vasakul tee ääres enne mäkke tõusu Peetri kivi. Kärde mõis, park. Kärde mäel avaneb avar vaade Pandivere kõrgustikule ja Endla soostikule.

Objektid:

Kärde maa-alune kalmistu (arheol)

Kärde park (LK)

Väärtused: Kultuurilis-ajaloolised (ajaloo "kontsentraat", üksikobjektide kogum, assotsiatiivsed)

(ID 19) Paduvere - Küla põhjapoolne osa väärtuseks on vana asustusstruktuur ja haritud põllud, lisaväärtust annab Paduvere Talumuuseum (avati 1971. aastal). Vanas rehielamus ja aidas püütakse anda ülevaade XVIII-XIX sajandi talurahva elust. Muuseumi territooriumil seisab 5 puuskulptuuri piirkonna ajaloolistest isikutest. Need valmistas 1990. aastal Peterburi kunstnik Grigori Azarenkov ligi kaheksa aastast tammepalkidest Alates 1996. aastast avatud uus eksponaadiruum, kus kajastatakse piirkonna ajalugu.

Objektid:

Ohvriallikas (ajal)

Kultusekivi (arheol)

Kivikalme (arheol)

Asulakoht (ajal)

Väärtused: Kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus), rekreatsioonilised.

(ID 20) Piibumäe – Vana asustusstruktuur ja haritud põllud.

Väärtused: Kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus)

(ID 21) Haavakivi põhjaosa, Kokanurga lõunatipp – Vana asustusstruktuur ja haritud põllud. Väärtus pigem sisuline kui visuaalne.

Väärtused: Kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus, assotsiatiivsed)

(ID 22) Praaklima, Raigastvere jv – Vana asustusstruktuur ja haritud põllud.

Objektid:

Maa-alune kalmistu "Järve kalme"

Väärtused: Kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus), esteetilised, rekreatsioonilised.

(ID 23) Kütimäe, Arisvere – Säilinud vana külastruktuur, põllud haritud. Arisvere küla Aukamäe peetakse vanaks palevetamiskohaks.

Väärtused: Kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus)

(ID 24) Kauru - Vana asustusstruktuur ja haritud põllud. Küla keskelt läheb läbi kruusatee, põllud tee ääres, talud metsa ääres.

Väärtused: Kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus)

(ID 25) Lahavere, Aidu - Vana asustusstruktuur ja haritud põllud.

Objektid:

Lahavere külakalmistu (ajal)

Lahavere kivikalme (arheol)

Vana asulakoht (ajal)

Padina puisniit (LK)

Väärtused: Kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus)

(ID 26) Vitsjärve - Vana asustusstruktuur ja haritud põllud.

Väärtused: Kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus)

(ID 27) Undi metsavahitalu, Lusika metsavahitalu – Ilus igapäeva-talumaastik, mida tänapäeval kohtab üha harvem. Hundi metsavahi talu väga kenasti hooldatud. Peremees kasutab maastikuhoolduses lambaid. Talus korraldatakse jaanitulesid ja muid kogunemisüritusi.

Väärtused: Kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus), identiteediväärtus.

(ID 28) Pööra, Saduküla - Vana asustusstruktuur ja haritud põllud. Põllud keskel, talud metsa ääres. Sadukülas park, põlispuudegrupp, põhikool vanas mõisaaja hoones, nõukogude laudad.

Objektid:

Pööra külakalmistu "Kabelimägi" (ajal)

Kultusekivi (arheol)

Asulakoht (ajal)

Saduküla põhikooli park (LK)

Saduküla vene kirik (ajal)

Saduküla põlispuude grupp (LK)

Väärtused: Kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus)

(ID 29) Paabusaare (Pällussaare) - Vana asustusstruktuur ja haritud põllud.

Väärtused: Kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus)

(ID 30) Neanurme - Vana asustusstruktuur ja haritud põllud.

Väärtused: Kultuurilis-ajaloolised (ühe ajajärgu maakasutus, asustus)

(ID 31) Lustivere – Lustiveres on säilinud ja väga heas korras mõisahooned. Samuti on säilinud suur osa abihoonetest. Mõisamaastikku on põimunud nõukogudeaegsed laudad, korrusmajad, aga ka talumaastik.

Objektid:

Lustivere park (LK)
Lustivere mõisakompleks (arh)

Väärtused: Kultuurilis-ajaloolised (ajaloo "kontsentraat"), esteetiline.

Lisanimekiri:

Lisaks eelpool nimetatud aladele on teisi maastikke, millede praegune hooldatus, väärtuste osakaal või alade väiksus ei võimalda veel põhinimekirja kanda. Sellised alad on potentsiaalsed väärtuslikud maastikud; nende edasine väärtustamine, korrastamine ja hooldamine lubaks neid lisada põhinimekirja.

- Laiuse lossivaremed (Laiuseväljal)
- Tabivere
- Äksi
- Koogi
- Torma park ja tiik
- Väike-Kamari
- Linnutaja mägi
- Pala
- Sulustvere
- Kullavere jõgi ja kaldad Voore külas

Väärtuslike maastike kohta koostatakse maastikuhoolduskavad, milles täpsustatakse ja kirjeldatakse hooldussoovitused.

2.1.3. Kõrge viljelusväärtusega põllumaad

Kõrge viljelusväärtusega põllumaad on strateegilise tähtsusega põllumajanduslik ressurss. Oluline on, et jätkuks seni kasutusel olnud viljakate põllumajanduslike maade kasutamine. Kõrge viljelusväärtusega põllumaad peavad jääma põllumajanduslikku kasutusse. Kõrge viljelusväärtusega põllumaade kasutustingimusi saab täpsustada või muuta kohaliku omavalitsuse üldplaneeringuga.

Käesolevas teemaplaneeringus on mullaviljakuse alusel määratletud kõrge viljelusväärtusega põllumaadena alad, mille mullaviljakus on vähemalt 50 hindepunkti (Maaameti andmed, 2002).

2.2. Kasutustingimused

Roheline võrgustik

Käesoleva teemaplaneeringuga seatakse roheline võrgustiku aladele üldised kasutustingimused, arvestades muuhulgas järgnevat:

Tugiala aitab tagada piirkonna looduslike protsesside toimimise ja jätkumise;

Eesmärgiks on hoida alade looduslikku seisundit;

Rohelised koridorid aitavad tagada tugialade ühendatuse.

Rohelisse võrgustikku kuuluvad alad ja nende üldised kasutustingimused on kohustuslikuks arvestamiseks üldplaneeringute koostamisel.

Tugiala üldised kasutustingimused:

- tugialadele ei rajata uusi asustusalasid (sealhulgas tiheasustusalasid);
- olemasolevaid asustusalasid ja nende kasutuse intensiivsust ei suurendata;
- olemasoleva maakasutuse intensiivsus on võimalikult madal ja keskkonda säästev;
- metsa majandamine on võimalikult ala ökoloogilist eripära ja olusid arvestav ning lähtub heast metsamajandamise tavast (säästva metsanduse põhimõtetest);
- looduslike ja/või pool-looduslike alade osatähtsus ei tohi langeda alla 90%;
- enne asustuse laienemist ja maakasutuse muutmist tugialadel hinnatakse selle mõju keskkonnale ja roheline võrgustiku toimimisele;
- tugialadele ei rajata tööstuslikke ja tootmisobjekte;
- tugialadel ei vähendata "Looduskaitseadusest" tulenevat ranna või kalda ulatust või ehituskeeluvööndit;
- vastunäidustatud on metsamaa sihtotstarbe muutmine;
- olemasolevate kaevanduste kasutamine jätkub kavandatud ulatuses nende ammendumiseni;
- olemasolevate kaevanduste laienemine peab lähtuma roheline võrgustiku paiknemisest ning läbima keskkonnale ja roheline võrgustiku toimimisele tekitatava mõju hinnangu;
- tugialadel täpsustatakse maakasutus- jm tingimusi üldplaneeringute ja teiste rakendusvahenditega;
- infrastruktuuri objektide kavandamisel peab vältima tugialade nn killustumist;

Rohelise võrgustiku tugialal kavandatavad tegevused ei tohi halvendada tugiala toimimist. Tekkivat negatiivset mõju peab vältima või võimalikult vähendama.

Rohelise koridori üldised kasutustingimused:

- rohelistes koridoris säilitatakse olemasolevaid looduslikke alasid;
- looduslike alade paiknemine ja osakaal täpsustatakse üldplaneeringutes;
- määratletud aladel täpsustatakse maakasutus- jm tingimusi üldplaneeringute ja teiste rakendusvahenditega;
- vältida paisude rajamist roheline koridori staatuses olevatele vooluveekogudele, kui see halvendab roheline koridori toimimist;

Ojade, jõgede ja järvede kaldad tuleb säilitada võimalikult looduslikuna, et oleks tagatud bioloogiliselt mitmekesise ökotoni olemasolu ja säiliks seisu- ja vooluveekogude tähtsus ökoloogiliste koridoridena.

Veekogude kallaste hooldamine ja kasutamine peab olema selline, et see muudaks võimalikult vähe veekogude looduslikku seisundit.

Veekogude kuju (voolusängi) muutmine (lihtsustamine) enamasti vähendab nende ökoloogilist tähtsust roheline võrgustiku osana.

Pedja, Põltsamaa ja Kääpa jõgi on lõheliste ja karpkalalaste kaitstavad elupaigad ning moodustavad olulised roheline koridorid. Uute paisude rajamine nendele veekogudele, samuti teistsugune vee füüsilist ja keemilist kvaliteeti halvendav tegevus takistab jõgede toimimist roheline võrgustiku koridorina ja on ebasoovitav. Olemasolevate paisude rekonstrueerimisel peab kasutama kalade liikumist võimaldavaid rajatise (n: kalatrepid).

Roheline võrgustiku koridori alal kavandatavad tegevused ei tohi halvendada koridori toimimist. Negatiivset mõju peab vältima või võimalikult vähendama.

Väärtuslikud maastikud

Väärtuslikel maastikel kavandatav tegevus peab tagama nende maastikele omaste kultuurilis-ajalooliste, esteetiliste, looduslike, rekreatsiooniliste ja identiteediväärtuste säilimise.

Väärtuslikele maastikele iseloomulikud väärtused täpsustatakse ja nende säilimiseks kasutatavad meetmed kirjeldatakse maastikuhoolduskavades.

Väärtuslike maastike kohta koostatakse maastikuhoolduskavad, milles täpsustatakse ja kirjeldatakse hooldussoovitused. Maastikuhoolduskavade koostamisel tehakse koostööd kohaliku omavalitsusega.

Maastikuhoolduskavasid koostatakse vajaduse korral ka teiste, teemaplaneeringus määratlemata alade kohta (parendamiseks nende alade hooldatust).

Väärtuslikel maastikel tehtavate tegevuste kavandamisel (sealhulgas ehitamisel) lähtutakse käesolevas teemaplaneeringus kirjeldatud maastike kaitse ja hoolduse põhimõtetest (vt peatükk 1.4.2.).

Väärtuslikele maastikele ei rajata olulise ruumilise mõjuga objekte (Olulise ruumilise mõjuga objektide nimekiri. Vabariigi Valitsuse määrus 15. juuli 2003 nr 198).

Vooremaa maastikulise omapära säilitamiseks tuleb vältida maavarade kaevandamise rajamist voortele ja teisi voorte füüsilist kuju muutvaid tegevusi. Arvestades muuhulgas voorte avatust ja nende jälgitavust maastikus.

Lagunenud ja kasutuskõlbmatud tootmishooned ja mittekasutatavad rajatised (siloaugud, sõnniku-, kütuse-, kemikaalihoidlad jne) peab likvideerima või korrastama. Elamiskõlbmatud hooned tuleb korrastada või lammutada.

Väärtuslikel maastikel tuleb säilitada maastiku väärtuste hindamise aluseks olnud komponendid, mis suurendavad maastike väärtusi ja omapära, nagu:

- olemasolevate teede paiknemine;
- hoonete paiknemine, (asustusstruktuuri väärtustamine);
- erinevast ajastust pärit hooned, (arhitektuuri väärtustamine);
- ajalooline kõlvikute jaotus, paiknemine ja suurus, (maakasutuse väärtustamine);
- kultuuriloolised, tuntud isikutega seotud kohad, (kultuuripärandi väärtustamine);
- pargid, üksikud puud ja puude grupid põldudel, haljastus, metsaribad (looduslikkuse väärtustamine);

Kõrge viljelusväärtusega põllumaad

- kõrge viljelusväärtusega põllumaad jäävad põllumajanduslikku kasutusse
- kõrge viljelusväärtusega põllumaad säilitatakse avatud maastikuna, nende metsastamine vm maastiku avatust kaotav tegevus peab toimuma üldplaneeringu alusel
- olemasolevaid maaparandussüsteeme säilitatakse ja hooldatakse

Suurtes põllumajanduspiirkondades (Põltsamaa piirkond, Vooremaa) on oluline säilitada põldude läheduses olev looduslik taimkate, samuti üksikud puud ja puude grupid põldudel, hekid, metsaribad. Sellised loodusliku taimestikuga kaetud alad võimaldavad suurendada põllumajanduspiirkondade looduslikkust ja moodustavad kohaliku tasandi roheline võrgustiku.

2.2.1. Konfliktikohad ja -juhud

Konfliktikohtades on oluline rakendada meetmeid rohelise võrgustiku toimimise tagamiseks.

Maanteede ületused: Kohad kus rohelise võrgustiku koridorid ristuvad suuremate maanteedega (infrastruktuuri objektidega). Sellistes kohtades on teeäärsel taimestikul, sealhulgas metsal, oluline loomade liikumist ja maanteede ületamist toetav funktsioon, seetõttu on oluline säilitada looduslikku taimkatet rohelise koridori ulatuses.

Maantee trassi lõikumisel rohelise võrgustikuga tuleb vajadusel tarvitusele võtta erimeetmed (nagu kiiruse piirangud, hoiatavad liikluskorraldusvahendid jne.) ning -rajatised (võrkaed, ulukitunnel, ökodukt, truubid jne.) loomade sõiduteele sattumise vältimiseks.

Infrastruktuuride projektlahendused peavad toetama rohelise võrgustiku toimimist antud kohas.

Rabade ja soode turbakasutus: Uute turbatootmisalade rajamine rohelise võrgustiku tugialadele on vastuolus käesoleva teemaplaneeringu ja rohelise võrgustiku kontseptsiooniga. Olemasolevate turbatootmisalade laiendamine rohelise võrgustiku aladel peab olema piisavalt põhjendatud ja läbima keskkonnale tekitatava mõju hindamise.

Vooremaa: Vooremaa voored ja järved on väga olulise tähtsusega piirkonna looduslike, maastikuliste ja rekreatiivsete väärtuste säilitamisel. Ehitusalade paiknemine või ehitiste rajamine selleks sobivatele voortele või järvede kallastele või nende lähedusse peab olema määratletud ja reguleeritud üldplaneeringutes.

Maavarade kaevandamine ei tohi vähendada Vooremaa maastikulist väärtust ja omapära.

Peipsi järve rannikupiirkond: Rannikupiirkonnas on oluline surve ehitustegevuse näol. Teema läbitöötamiseks ja ehitustingimuste täpsustamiseks on otstarbekas alata maakonna teemaplaneering. Samuti vajab piirkond täpsemat ja põhjalikumat käsitlust üldplaneeringu tasandil. Oluline on arvestada rannikuäärset, pikaajaliselt väljakujunenud asustuse eripära.

2.3. Rakendusvahendid

Maakonna teemaplaneering "Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused" on alusmaterjal:

- üld- ja detailplaneeringute koostamisel;
- maastikuhoolduskavade koostamisel;
- valgalade majanduskavade koostamisel;
- kaitsekorralduskavade koostamisel;
- metsamajandamiskavade ja -soovituste koostamisel;
- maakorralduskavade koostamisel;
- looduskaitse korraldamisel väljaspool kaitsealasid;
- üleriigiliste infrastruktuuride planeerimisel.

Ülaltoodud dokumentide koostamisel ning tegevuste kavandamisel tuleb arvestada käesolevas teemaplaneeringus toodud põhimõtteid, seisukohti ja kasutustingimusi.

2.4. Rakenduskava

- 1) Via-Hanseatica arenguvööndit ja Peipsi rannikupiirkonda hõlmava maakonna teemaplaneeringu koostamine
- 2) Vooremaa maastikurajooni hõlmava teemaplaneeringu koostamine
- 3) Maastikuhoolduskavade koostamine väärtuslikel maastikel

Lisad:

1. Teemaplaneeringu koondkaart: Kaardile on koondatud informatsioon roheline võrgustiku, väärtuslike maastike ja kõrge viljelusväärtusega põllumaade paiknemise kohta. (<http://www.jogevamv.ee> =>Maakond => Maakonnaplaneering).
2. Teemaplaneeringuga seotud dokumentatsioon. (Asukoht: Jõgeva maavalitsuse majandusarenguosakond).
3. “Jõgevamaa väärtuslike maastike määratlemine”, teadustöö lepingu 1-46/133 (LBGGG 06100) aruanne. (<http://www.jogevamv.ee> =>Maakond => Maakonnaplaneering).